



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 grudnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Stanisław Stankiewicz

SSN Ryszard Witkowski

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 12 grudnia 2024 r. w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

sprawy **J. D.**

skazanego za czyny z art. 178a § 1 k.k. i art. 178b k.k.

z powodu kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 7 maja 2021 r., sygn. akt II Ka 184/21

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Hrubieszowie

z dnia 27 stycznia 2021 r. sygn. akt II K 785/20

**uchyla wyroki sądów obu instancji w części dotyczącej
skazania J. D. za popełnienie przestępstwa z art. 178b k.k. i
rozstrzygnięć z tym związanych oraz uznając, iż przypisany mu
czyn wyczerpuje znamiona wykroczenia z art. 92 § 2 k.w., na
podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w zw. z art. 45 § 1 k.w. umarza
postępowanie, obciążając kosztami postępowania w tym zakresie
Skarb Państwa.**

Stanisław Stankiewicz Marek Motuk Ryszard Witkowski

UZASADNIENIE

W akcie oskarżenia – wniesionym wraz z wnioskiem w trybie art. 335 § 2 k.p.k. – J.D. został oskarżony o to, że:

1. w dniu 6 grudnia 2020 roku w H., województwa [...], znajdując się w stanie nietrzeźwości z wynikiem 0,74 mg/l zawartości alkoholu w 1 dm³ wydychanego powietrza, kierował samochodem osobowym marki A. o nr rejestracyjnym L., na drodze publicznej w ruchu lądowym, tj. o czyn z art. 178a § 1 k.k.;
2. *„w dniu 6 grudnia 2019 roku w miejscowości H. woj. [...], prowadząc samochód osobowy m-ki A.1 o nr rejestracyjnym L.1 nie zastosował się do wydanego polecenia przy użyciu sygnałów świetlnych i dźwiękowych przez uprawnionego do kontroli ruchu drogowego funkcjonariusza Komendy Powiatowej Policji w H. nakazującego zatrzymanie pojazdu i kontynuował jazdę w ruchu lądowym”*, tj. o czyn z art. 178b k.k.

Sąd Rejonowy w Hrubieszowie – uwzględniając wniosek prokuratora złożony w trybie art. 335 § 2 k.p.k. – wyrokiem z dnia 27 stycznia 2021 r., sygn. akt II K 785/20, uznał J. D. za winnego dokonania zarzucanych mu czynów wyczerpujących w punkcie I dyspozycję z art. 178a § 1 k.k. i w punkcie II dyspozycję z art. 178b k.k., przy czym ustalił, że czyn z punktu II został popełniony w 2020 roku i za to:

1. na podstawie art. 178a § 1 k.k. za czyn z punktu I orzekł wobec oskarżonego karę grzywny w rozmiarze 100 stawek dziennych, określając wysokość stawki dziennej na kwotę 15 zł;
2. na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 3 lat;
3. na podstawie art. 43a § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego świadczenie pieniężne w kwocie 5 000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej;
4. na podstawie art. 178b k.k. za czyn z punktu II orzekł wobec oskarżonego karę grzywny w rozmiarze 60 stawek dziennych, określając wysokość stawki dziennej na kwotę 10 zł;
5. na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres 2 lat;

6. na podstawie art. 43a § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego świadczenie pieniężne w kwocie 5 000 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej;
7. na podstawie art. 85 § 1 k.k. w zw. z art. 86 § 1 i 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego karę łączną grzywny w rozmiarze 130 stawek dziennych, określając wysokość stawki dziennej na kwotę „105 złotych (piętnaście złotych)”;
złotych)”;
8. na podstawie art. 90 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 4 lat;
9. zwolnił oskarżonego od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych ponad kwotę 200 zł.

Sąd Okręgowy w Zamościu – po rozpoznaniu apelacji prokuratora w części dotyczącej orzeczenia o karze (wniesionej na niekorzyść) – wyrokiem z dnia 7 maja 2021 r., sygn. akt II Ka 184/21:

1. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że :
 1. uchylił rozstrzygnięcia zawarte „w pkt 2 (*drugim*), V (*piątym*), VII (*siódmym*) i VIII (*ósmym*) zaskarżonego wyroku”;
 2. ustalił, że czyn opisany w pkt II popełniony został w dniu 6 grudnia 2020 roku;
 3. na podstawie art. 42 § 2 k.k. za czyn z pkt I, wyczerpujący dyspozycję art. 178a § 1 k.k., orzekł środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat;
 4. na podstawie art. 42 § 1a pkt 1 k.k., art. 43 § 1 k.k. za czyn z pkt II, wyczerpujący dyspozycję art. 178b k.k., orzekł środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat;
 5. na podstawie art. 85 § 1 k.k., art. 86 § 1 i 2 k.k. orzeczone jednostkowe kary grzywny połączył i jako karę łączną orzekł grzywnę w rozmiarze 130 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki dziennej na kwotę 15 zł;
 6. na podstawie art. 90 § 2 k.k. orzekł środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 4 lat;
 7. w pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżony wyrok;

8. zwolnił oskarżonego od ponoszenia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, a wydatkami za to postępowanie obciążył Skarb Państwa.

W dniu 31 października 2024 r. (data prezentaty) kasację od ww. wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając to orzeczenie na korzyść oskarżonego J. D. w zakresie „orzeczenia o jego odpowiedzialności za czyn zakwalifikowany z art. 178b k.k. oraz rozstrzygnięć z tym związanych (rozstrzygnięcia zawarte w pkt I.2, I.4, I.5, I.6 oraz II wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu)”.

Skarżący zarzucił: *„rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. polegające na zaniechaniu należytego skontrolowania, poza granicami zarzutów podniesionych w środku odwoławczym wniesionym przez prokuratora i niezależnie od jego kierunku, prawidłowości wyroku sądu I instancji wydanego w trybie art. 335 § 2 k.p.k., co w konsekwencji doprowadziło do utrzymania w mocy wadliwych, rażąco niesprawiedliwych rozstrzygnięć sądu meriti co do winy oskarżonego w zakresie przypisanego mu czynu z art. 178b k.k. i wymiaru orzeczonej za ten czyn kary, a także orzeczonego świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej, z dokonaniem zmiany jedynie w zakresie rozstrzygnięć dotyczących daty popełnienia tego czynu, orzeczonego środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, kary łącznej grzywny oraz środka karnego orzeczonego na podstawie art. 90 § 2 k.k., podczas gdy wyrok sądu meriti został wydany również z będącą następstwem rażącego naruszenia przepisów art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 2 k.p.k. obrazą:*

- przepisu prawa materialnego, tj. art. 43a § 2 k.k., który w brzmieniu obowiązującym tak w dacie popełnienia czynu, jak i procedowania przed sądami obu instancji nie przewidywał możliwości orzeczenia świadczenia pieniężnego w przypadku skazania za inny czyn, niż wyczerpujący znamiona przestępstw z art. 178a § 1 k.k., art. 179 k.k. lub art. 180 k.k.,

- przepisu prawa procesowego, tj. art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k., poprzez przypisanie J. D. popełnienia czynu z art. 178b k.k. w sytuacji, gdy opis czynu nie zawierał wszystkich znamion wskazanego przestępstwa, co w konsekwencji nie pozwalało na uznanie

oskarżonego za winnego tego czynu, a co najwyżej wykroczenia stypizowanego w art. 92 § 2 k.w.”.

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o *„uchylenie wyroku w zaskarżonej części i w odniesieniu do przypisanego oskarżonemu czynu z art. 178b k.k. umorzenie postępowania względem J. D. na podstawie art. 45 § 1 k.w. w zw. z art. 5 § 1 pkt 4 k.p.s.w., wobec przedawnienia orzekania za czyn z art. 92 § 2 k.w.”.*

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Prokuratora Generalnego – co do istoty podniesionych w niej uchybień – jest oczywiście zasadna, stąd też, zgodnie z dyspozycją zawartą w art. 535 § 5 k.p.k., podległa uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron.

Rację ma skarżący, że do znamion strony przedmiotowej przestępstwa stypizowanego w art. 178b k.k. należy m.in. okoliczność, by osoba uprawniona do kontroli ruchu drogowego, która wydała polecenie zatrzymania pojazdu mechanicznego, *„poruszała się pojazdem lub znajdowała się na statku wodnym lub powietrznym”* (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2024 r., III KK 294/24, LEX nr 3773997). Z kolei art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. ustanawia wymóg precyzyjnego określenia przypisanego oskarżonemu czynu oraz jego kwalifikacji prawnej. Konieczne jest zatem wskazanie kompletu znamion danego przestępstwa, które zostały wypełnione ustalonym zachowaniem oskarżonego.

W niniejszej sprawie, jak wynika z wyroku sądu *a quo* – odczytywanego przy uwzględnieniu orzeczenia sądu odwoławczego – J. D. przypisano m.in. popełnienie (w dniu 6 grudnia 2020 r.) wykroczenia z art. 178b k.k. – opisanego w pkt II części wstępnej rzeczonego wyroku – polegającego na tym, że skazany, prowadząc samochód osobowy, cyt.: *„nie zastosował się do wydanego polecenia użycia sygnałów świetlnych i dźwiękowych przez uprawnionego do kontroli ruchu drogowego funkcjonariusza Komendy Powiatowej Policji w H. nakazującego zatrzymanie pojazdu i kontynuował jazdę w ruchu lądowym”* (pisownia oryginalna – uwaga SN). Abstrahując od poprawności językowej opisu czynu, który przedstawiony został w pkt II części wstępnej wyroku sądu *a quo* (redakcja nieprawidłowa m.in. ze względu na brak przyimka „przy” przed słowem „użycia” i dokonanie nieodpowiedniej odmiany tego słowa), stwierdzić trzeba, że z tak przyjętego opisu czynu nie wynika bynajmniej, że funkcjonariusz Policji, wydający oskarżonemu polecenie zatrzymania,

poruszał się pojazdem lub znajdował się na statku wodnym lub powietrznym. Taki opis czynu nie odzwierciedla więc kompletu znamion występku określonego w art. 178b k.k., co też przesądza o rażącej wadliwości skazania J. D. w tym właśnie zakresie. Raz jeszcze powtórzyć trzeba, że art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. wymaga, żeby wyrok skazujący zawierał dokładne określenie przypisanego oskarżonemu czynu oraz jego kwalifikację prawną. Oczywiście, w przedmiocie deskrypcji poszczególnych znamion danego czynu zabronionego, ustawa procesowa nie wprowadza wymogu posługiwania się wyrażeniami kodeksowymi, dlatego sąd karny może zastosować wyrażenia znaczeniowo odpowiadające tym, jakich użył ustawodawca. W niniejszej jednak sprawie sąd *a quo*, opierając się w istocie na opisie zawartym w pkt II aktu oskarżenia (choć przy jego przywołaniu nie uniknął błędów redakcyjnych i językowych, o czym była mowa powyżej), jakkolwiek nie wskazał w wyroku skazującym, że funkcjonariusz Policji poruszał się pojazdem (lub znajdował się na statku wodnym lub powietrznym), a zatem w tej sytuacji nie może być mowy realizacji wszystkich znamion występku z art. 178b k.k. Należy zauważyć, że wydanie polecenia zatrzymania przez podmiot uprawniony znajdujący się poza pojazdem i zignorowanie tego polecenia, nie wyczerpuje znamion przestępstwa z art. 178b k.k., lecz wykroczenia z art. 92 § 2 k.w., który to przepis stanowi, że: *„kto w celu uniknięcia kontroli nie stosuje się do sygnału osoby uprawnionej do kontroli ruchu drogowego, nakazującego zatrzymanie pojazdu, podlega karze aresztu albo grzywny”*. Podobnie należy ocenić wydanie rzeczzonego polecenia przez osobę uprawnioną znajdującą się w pojeździe, który nie jest w ruchu (zob. J. Lachowski [w:] Kodeks karny. Komentarz, wyd. IV, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2023, art. 178b). W licznych orzeczeniach Sąd Najwyższy konsekwentnie wskazywał, że brak w opisie czynu jakiegokolwiek znamienia przestępstwa, skutkuje niemożnością przypisania odpowiedzialności karnej za ten czyn (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 22 marca 2012 r., IV KK 375/11; 29 maja 2012 r., III KK 87/12; 6 kwietnia 2017 r., V KK 372/16; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2019 r., II KK 179/18). Sąd *meriti* przedmiotowy wyrok wydał w trybie art. 335 § 2 k.p.k., stąd też trzeba przypomnieć, że w razie złożenia przez prokuratora wniosku o skazanie bez przeprowadzenia rozprawy na podstawie art. 335 § 2 k.p.k., na sądzie spoczywa obowiązek skontrolowania tego wniosku nie tylko z punktu widzenia formalnego, ale

i z punktu widzenia zgodności z przepisami obowiązującego prawa materialnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2022 r., V KK 469/21, LEX nr 3391511). W przedmiotowej sprawie – jak wynika z treści wyroku sądu *meriti* w zakresie dekompletacji znamion przestępstwa z art. 178b k.k. – tej powinności organ *a quo* nie dochował, czym naruszył rażąco naruszył art. 343 § 7 k.p.k. w zw. z art. 335 § 2 k.p.k. i w konsekwencji uwzględnił wadliwy wniosek prokuratora o wydanie na posiedzeniu wyroku skazującego za ten występki.

Sąd odwoławczy, dokonując kontroli instancyjnej w niniejszej sprawie, nie dostrzegł odnotowanej wyżej wadliwości wyroku sądu *meriti* – i w tym zakresie orzeczenie to utrzymał w mocy. Co prawda w apelacji prokuratora (wniesionej na niekorzyść oskarżonego) nie została podniesiona kwestia braku realizacji wszystkich znamion przestępstwa art. 178b k.k., jednak tego rodzaju uchybienie – w przypadku wydania wyroku skazującego, jest nie tylko niewątpliwe i bezsporne, ale też w sposób znaczący stanowi naruszenie zasady sprawiedliwej represji, a takiego stanu rzeczy nie można pogodzić z zasadą rzetelnego procesu. W tej sytuacji do przeprowadzenia rozszerzonej kontroli instancyjnej z urzędu – niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów – obligowała sąd odwoławczy norma wynikająca z art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k. Wypadek wskazany w art. 440 k.p.k. zachodzi bowiem wtedy, gdy zaskarżone orzeczenie lub zawarte w nim rozstrzygnięcie jest rażąco niesprawiedliwe, a zatem gdy dotknięte jest niepodniesionymi w środku odwoławczym uchybieniami, mieszczącymi się w każdej z tak zwanych względnych przyczyn odwoławczych, o ile ich waga i charakter jest taki, że czyni orzeczenie niesprawiedliwym i to w stopniu rażącym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., III KK 444/16; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2023 r., III KK 256/23, LEX nr 3588664). Nie ulega przy tym wątpliwości, że akceptacja przez sąd odwoławczy orzeczenia skazującego – w sytuacji braku realizacji kompletu znamion przypisanego przestępstwa – prowadzi do uprawomocnienia rozstrzygnięcia rażąco niesprawiedliwego.

Niezależnie od powyższego, trzeba też odnotować zasadność stanowiska skarżącego co do obrazy w niniejszej sprawie przepisu prawa materialnego, tj. art. 43a § 2 k.k. (rozstrzygnięcie z pkt VI wyroku sądu *a quo*). Również i to uchybienie nie zostało dostrzeżone przez organ *ad quem*. Sąd *meriti* w związku z przypisaniem

J. D. przestępstwa z art. 178b k.k. – wskazując na podstawę z art. 43a § 2 k.k. – zasądził od skazanego świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Rzecz jednak w tym, że w dniu popełnienia przedmiotowego występku (jak również w dacie wyrokowania przez sądy obu instancji), przywołany art. 43a k.k. nie przewidywał orzeczenia takiego środka – zarówno obligatoryjnie (§ 2), jak i fakultatywnie (§ 1) – w związku ze skazaniem za przestępstwo z art. 178b k.k. Obowiązek orzeczenia świadczenia pieniężnego w związku ze skazaniem za ten występki wprowadzony został dopiero na mocy nowelizacji art. 43a k.k., która dokonana została na podstawie art. 7 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 1855). Zmiana ta weszła w życie w dniu 1 stycznia 2023 r. Poczynione ustalenia wskazują, że zarówno w czasie popełnienia przypisanego występku (tj. w dniu 6 grudnia 2020 r.), jak też w chwili orzekania przez sądy obu instancji, przywołany w wyroku skazującym art. 43a k.k. (podobnie jak inne przepisy ustawy) nie przewidywał ani obowiązku, ani możliwości orzeczenia świadczenia pieniężnego względem sprawcy czynu z art. 178b k.k. Stąd też przedmiotowe rozstrzygnięcie wydane zostało z rażącym naruszeniem art. 43a § 1 i 2 k.k. w brzmieniu do dnia 31 grudnia 2022 r., a uchybienie to miało istotny wpływ na treść wyroku skazującego. Sąd odwoławczy także w tym aspekcie doprowadził do utrzymania w mocy orzeczenia rażąco niesprawiedliwego, choć wobec uchybienia zdiagnozowanego w poprzednim akapicie niniejszego uzasadnienia, wadliwość ta miała już znacznie drugorzędne.

W konkluzji należy stwierdzić, że Sąd Okręgowy w Zamościu dopuścił się obrazy art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., nie dostrzegając tych mankamentów orzeczenia, które niewątpliwie zaliczały go do kategorii rażąco niesprawiedliwych. Przede wszystkim organ *ad quem* nie zauważył, że J.D. został uznany za winnego i skazany za występki z art. 178b k.k., mimo że opis tego czynu nie zawierał wszystkich znamion wskazanego przestępstwa, co w konsekwencji nie pozwalało na przypisanie oskarżonemu odpowiedzialności karnej w tym zakresie. Jak już wspomniano, czyn wskazany w pkt II aktu oskarżenia i następnie w pkt II części wstępnej wyroku sądu *a quo* (wydanego w trybie art. 335 § 2 k.p.k.) – z uwagi na jego opis – powinien być rozważany co najwyżej na gruncie odpowiedzialności

wykroczeniowej, a to w aspekcie znamion określonych w art. 92 § 2 k.w. Jednak obecnie – zważając na regułę przedawnienia zawartą w art. 45 § 1 k.w. – przypisanie takiej odpowiedzialności jest niedopuszczalne, bowiem karalność tego wykroczenia ustała z dniem 6 grudnia 2023 r.

Powyższe implikowało uchylene wyroków sądów obu instancji w zakresie dotyczącym odpowiedzialności karnej przypisanej J. D. za czyn z art. 178b k.k. oraz orzeczeń integralnie związanych z tym skazaniem, a więc rozstrzygnięć odnoszących się do kary (pkt IV wyroku sądu *a quo*) i środków karnych (pkt VI wyroku sądu *a quo* i pkt I.4 wyroku sądu *ad quem*), w tym też łącznej kary grzywny (pkt I.5 wyroku sądu *ad quem*) oraz łącznego wymiaru środka karnego (pkt I.6 wyroku sądu *ad quem*), którymi objęto odpowiednio m.in. jednostkową karę grzywny oraz zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych, orzeczone w związku ze skazaniem za czyn z art. 178b k.k.

Uznając zaś, że zachowanie J. D., opisane w pkt II części wstępnej wyroku sądu *a quo*, stanowi wykroczenie z art. 92 § 2 k.w. – na podstawie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. w zw. z art. 45 § 1 k.w. – należało co do tego czynu umorzyć postępowanie, a kosztami postępowania – zgodnie z art. 119 § 2 pkt 1 k.p.w. – w tym zakresie obciążyć Skarb Państwa.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku.

[J.J.]

[ał]

Stanisław Stankiewicz Marek Motuk Ryszard Witkowski